

Landskap: *Halland* Upptecknare: *Barbro Pradby ö Folke Åstevand*
 Härad: *Hök* Berättare: *C. G. Persson*
 Socken: *Laholms landsf.* Berättarens yrke: *f. d. brukätare m. m.*
 Uppteckningsår: *1956* Född år *1879* i *Amol, Laholms landsf.*

Uppgifter om berättaren. s. 1.
 Julseder. s. 1.
 Sand och enris på golvet. s. 1.
 Tyskar och danskar köpte jord i södra Halland. s. 1.
 Trätallrikar, lerkärl och hornskedar. s. 1.
 Åboar. s. 1.
 Båtar. s. 2.
 Laxfiske. s. 2-4.
 Fiske med draggarn. s. 3.
 Torkning av fisk. s. 4.
 Tidningsartiklar om fiske och fiskare i trakten. s. 4.
 Bäckamannen. s. 5.
 Goenisse. s. 5.
 Gastar. s. 5.

ACC. N:R M. 16359:/.

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

Personliga data. C E Persson föddes och växte opp på Åmot, en liten gård vid Lagan v. om Laholm, just vid Smedjeåns utflöde i Lagan. Han har fiskat i Lagan alltsedan han var barn och är framför allt laxfiskekännare. Han var länge lantbrevbärare och sedermera direktör för cykelfabrik. Han bor tillsammans med en syster i Laholm. Har samlat en del tidningsartiklar om (lax-)fisket i Halland och speciellt Lagan och även skrivit artiklar själv (noteringar därom längre fram). Herr Persson berättar gärna; kanske något färgat av tidningsskriveri.

Heminredning och bordsskick. I föräldrarhemmet hade vi bonader på väggarna och halm på golvet; ja det var förstas bara vid jul. Annars hade vi (sjö- ell. å-) sand och ene (enris) på golvet i vardagsrummet. Det var en tysk mamsell som införde tallriksättning i familjen. Tyskar och danskar kom till södra Halland och köpte jord. Det var i mitten av 1800-talet. Vi använde trätallrikar och lerkärl och hornskedar.

Åboar. Före 1840 var det skattehemman och frälsehemman; brukarna kallas åboar. De hade ärvtlig rätt. Så kom enskiftet, 1825 tror jag det var och 1840 kunde åboarna få köpa sig fria annars fick de ha arrenden. Fiskredskapen gjordes hemma, garn och fasta fisken. Varje åbo fick sitt laxsett.

ACC. N:R M. 16359:2.

2.
LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

I gengäld fick de betala skatt till kronan. Varje gård hade en notvad.

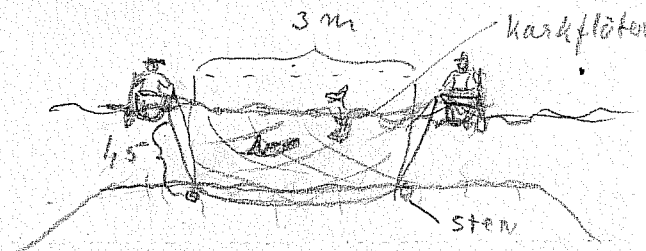
Fiskebåtar. Förr hade man laxekor - de kallades "knubbekor" här - som man stakade sig ut med när laxen gick in igen från havet. Nu har de motorbåtar när de går ut med sina flundregarn och hummerkupor; de går längre ut nu än förr, - då gick de till 9 famnars djup. Man hade sina märken, man kunde ta märke på Åsen (Hallandsåsen) och kyrktornet. (Laxekornas utseende här: Se t.ex. uppt. n:r M.). I ån hade

fattigt folk dragekor, flatbottnade små ekor med plats för bara en person. De användes vid fiske med draggarn (se nedan).

Laxfiske. Man hade draggarn, fasta garn, spön och mjärdar. Ovanför fallen (i Lagan) stämde man för laxen - 1 maj började man - med "hoar" av spjälor (3 m i kvadr.) som hovades sedan. På 1840-talet kunde de få 300 st om dygnet, sedan 80-100 under en natt, men 30-40 var normalt, det var 60-70 år sedan. Det hände någon gång att man fick laxöring; en gång fick vi 80 stycken, men det är sällsynt att få lax så. Vid sekelskiftet tog man 40-50 000 kg lax i Lagan. 1896 tog jag och min broder under 5 veckor - det var den 13 juni - 2 augusti - över 700 kg lax (på fasta fisken och draggarn). 4/5 av all lax kommer från Lagan. Från 1876 arrenderade

Laxbolaget i Göteborg alla fasta laxfisken vid Lagan och höll på med det ända till 1911-12(?). Sydkraft arrenderade vattenfallet i Karsefors från 1927. Sedan blev fasta laxfisken fria 1951. För länge sedan, i slutet på 1800-talet fick man för laxen 50 öre_kilot, sedan från 90 öre till 2 kronor per kilo; det var i maj månad. I början på 30-talet 2:50 per kilo.

Fiske med draggarn. 1896 fick jag och min broder under 5 veckor - det var den 13 juni - 2 augusti - över 700 kg lax. Vi höll på mellan klockan 9 och 12 på kvällen.- Efter stormen kommer laxen i stora stim från havet in i Lagan upp mot Laholm; när de går tillbaka igen på 8-10 m:s djup. Så blir det kväll och stadigt, fint väder, laxen kommer hoppande i stim, ån faller (tidvatten) och laxen går motströms

upp. Efter ny blåst från havet möter man den på grunt vatten. Till exempel kan jag berätta om hur vi fiskade med draggarn en midsommarafton vid Åmot. Stormen bedarrade vid 1/2 2-tiden på natten och vi gick ut i våra dragekor till Skepdalsudden. Det är en bank och strax vid dess

ACC. N:R M. 16359:4.

4
LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

kant mot havet är det bråddjup. Laxstimmen kom från havet! I det ögonblick då laxen kommer uppför banken från hålan och bråddjupet är vi där med garnet, känsliga i handen, drar i näten så båtarna går ihop (man håller nätets tagellinor med ena handen och paddlar och manövrerar dragekan med hjälp av den andra; se skiss föreg. sid.), garnet och laxen i båten och laxen klubbas. Under tiden har de fasta fiskena blivit fulla, i draggarnet fick vi 6-7 laxar, allt på 15 minuter. Så soluppgång och stimmet är förbi. - 1925 togs sista laxen på draggarn. Torkning av fisk. Man tog torsk och saltade ned den i kar. Så lät man den vattenrinnas och så hängs den 1 månad i tråd under taket, torkas som klippfisk och sedan lägges den upp på vinden.

Tidningsartiklar om fiske o. fiskare i trakten. (Hos C.E.Persson gjordes följande anteckningar ur dennes klippssamling: Laholms-Tidningen, 6/9 1952: om process om laxfiske i Höks hd, Laxbol. i Gtbg. Laholms-T., 30/4 -53: C.E.P-n om laxodl., sportfiske o. Sydkraft. Laholms-T., 24/8 -54 om Mellbystrand o.a./Brodd, Dahlkvist, Svensson, Paulsson -gamla kvarlevande fiskarefamiljer i Mellbystrand/. Laholms-T., 10/3 -56: om lax i Hall.s smååar o. marknad i Våxtorp. Laholms-T., 2/10 -53: om laxodl. i Laholm.)

ACC. N:R M. 16359:5.

Bäckamannen. Gå inte till ån då kommer bäckamannen och tar dig! Så sa-
de man till barnen förr.

Goenisse. Förr hade var och en gård sin goenisse. Man måste hålla sig
väl med honom. Maten stod kvar på bordet över natten för tomtarna. Men
det var mest för barnen, ingen trodde på det.

Gastar. Gastar (gengångare) sades det kunde sätta sig bredvid en kusk.
Hästen svettades då och ville ej gå.

5,
LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV